

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Vladimír Naxera
Článok / Article: Recenze na knihu: Deformace demokracie? Opoziční smlouva a česká politika 1998–2002
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

NAXERA, V. 2015. Recenze na knihu: Deformace demokracie? Opoziční smlouva a česká politika 1998–2002. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 18, č. 3, 2015. ISSN 1335 – 2741, s. 268-271. Dostupné na internete:

http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/3_2015/NAXERA.pdf.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

RECENZE NA KNIHU: DEFORMACE DEMOKRACIE? OPOZIČNÍ SMLOUVA A ČESKÁ POLITIKA 1998–2002

BOOK REVIEW: DEFORMATION OF DEMOCRACY? OPPOSITION AGREEMENT AND CZECH POLITICS IN 1998– 2002

Vladimír Naxera*

KOPEČEK, L. 2015. *Deformace demokracie? Opoziční smlouva a česká politika 1998–2002*. Brno: Barrister & Principal, 2015. 340 s. ISBN 978-80-7485-031-8.

Ačkoli se po rozpadu společného státu na přelomu let 1992 a 1993 podoba vládnutí v Česku a na Slovensku výrazně rozešly, pro oba politické systémy platí, že parlamentní volby z roku 1998 tvoří bod výrazného předělu. Zatímco slovenské volby odstranily dosavadní vládu **Vladimíra Mečiara**, kterou je ve vztahu k liberálně demokratickým principům potřeba hodnotit přinejmenším problematicky, což otevřelo cestu k přeměně slovenské politiky, české volby v tom samém roce ukončily dosavadní dominanci ODS a přinesly vládní uspořádání, pro které se vžilo označení opoziční smlouva, a které výrazným způsobem ovlivnilo nejen čtyři roky existence vlády **Miloše Zemana**, ale i roky následující. Období let 1998–2002 se podle řady politologů, komentátorů a analytiků, ale i podle veřejného mínění, podepsalo na podobě českého politického prostředí. Různé interpretace daného období se i v rámci politologické komunity liší – zatímco z úst některých zaznívají soudy o omezení demokracie, další autoři se kloní k názoru, že menšinová vláda, jejíž fungování je zajištěno smluvní opozicí, je něčím poměrně běžný a zároveň něčím, co nenarušuje principy demokracie. Shoda o ovlivnění českých politických poměrů však existuje, a je proto otázkou, proč po třináct let po ukončení existence této

---

* PhDr. Vladimír Naxera, Ph.D. působí jako odborný asistent na Katedře politologie a mezinárodních vztahů, Fakulta Filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, Sedláčkova 38, 306 14 Plzeň, Česká republika, e-mail: vnaxera@kap.zcu.cz.

menšinové vlády ČSSD podporované smluvní opozici v podobě ODS, nevznikl rozsáhlejší politologický text snažící se toto období analyticky uchytil. Jedinou existující publikací, i když ne odbornou, ale publicistickou, je kniha *Vládneme, nerušíť* novináře **Erika Taberyho** (Tabery, 2008), která je vůči vládnímu uspořádání z daných let výrazně kritická.

Lubomír Kopeček, docent politologie na Masarykově univerzitě v Brně, se mapování české polistopadové politiky věnuje v posledních letech soustavně a v roce 2010 vyšla jeho publikace *Éra nevinnosti* (Kopeček, 2010), která mapuje první roky transformačního a post-transformačního období až do roku 1997. Recenzovaná publikace *Deformace demokracie?* tak na předchozí **Kopečkov** dílo volně navazuje. I první kapitola dané knihy se závěru „éry nevinnosti“ věnuje a obě publikace vhodně propojuje.

Lubomír Kopeček cíl publikace stanovuje poměrně jednoduše jako analýzu opoziční smlouvy a celého komplexu politických jevů, aktérů a dějů, které jsou s opoziční smlouvou spojené (s. 12). Kniha, která je řazená dominantně chronologicky, proto ve svých kapitolách postupně veškeré tyto aspekty opoziční smlouvy představuje. Od představení závěru „éry nevinnosti“, přes povolební vyjednávání v roce 1998, postojů jednotlivých aktérů až k bezprostředním příčinám uzavření tzv. opoziční smlouvy. Autor dále představuje proměnu fungování opoziční smlouvy a řadu dalších aspektů, jako tzv. toleranční patent, okolnosti senátních a krajských voleb z roku 2000, krizi v České televizi, volby z roku 2002, které fungování opoziční smlouvy uzavřely atd. Celkově je třeba konstatovat, že po obsahové stránce je téma pojato velmi komplexně, čtivě a detailně a z tohoto ohledu není publikaci možné vlastně cokoli vytknout, jelikož text představuje opravdu zdařilé pojednání o představované problematice.

Mírné otazníky však budí nejasnosti panující kolem autorova přístupu. **Lubomír Kopeček** konstatuje, že text se nachází na pomezí politologie a moderních dějin (s. 17), nicméně je třeba konstatovat, že spíše než o propracovanou politologickou analýzu je kniha většinou popisná, byť znovu opakují, že text je (i přes popisnost) velmi čtivý a zajímavý. S tím souvisí absence teoretického rámce a také absence představení užitých metod. Přínejmenším za problematické je třeba považovat Kopečkov vyjádření směřující k jednomu okrajově využívanému zdroji – rozhovorům s pamětníky. **L. Kopeček** k tomuto uvádí, že „[v] konfrontaci s psanými zdroji se zvláště u dějově složitějších momentů ukazuje lidská paměť méně spolehlivá, nehledě na občasný problém, krajním způsobem vyjádřený jedním nejmenovaným

politikem: 'snažím se raději vše [z té doby] vytěsnit' (s. 20). Tímto přístupem k využívání rozhovorů, se kterým rozhodně nelze souhlasit, tak **Kopeček** bere smysl celé řadě výzkumů a prací v oboru orální historie, antropologie a v celé řadě dalších sociálních věd, které často stojí zejména na rozhovorech. Nicméně v rámci české politologie vůči rozhovorům a jejich využívání panuje z nevysvětlitelných důvodů jistá nedůvěra. Analyticky nejsilnější částí knihy, kterou je možné považovat za politologickou analýzu, je poslední kapitola, která srovnává český případ s obdobnými případy z dalších zemí. Tato část již byla dříve publikována v podobě časopisecké studie (srov. Kopeček, 2013), nicméně tato skutečnost je autorem řádně deklarována. Svým charakterem se publikace celkově blíží spíše textu popularizačnímu než vědeckému (navzdory tomu, že jde o výstup z GAČRu).

Lubomír Kopeček dospívá k celé řadě zajímavých závěrů. Již v práci představuje to, jakým způsobem různí autoři hodnotí opoziční smlouvu a její dopady. Sám autor ve výsledku opoziční smlouvu nehodnotí příliš negativně, což můžeme dát do kontrastu například s již zmíněným pojetím **Erika Taberyho** (Tabery, 2008). Celá řada dalších pojetí je představena již v úvodu knihy. **L. Kopeček** se domnívá, že negativní obraz, respektive stigma, jsou přehnané, což je částečně i dílem novinářů. Ačkoli není opoziční smlouva v knize jakkoli demonizována, autor připouští celou řadu negativních či problematických aspektů tohoto období – například jistou technologizaci moci, ekonomizaci politiky, diskreditaci politiky ve veřejném mínění, řadu nenaplněných cílů smluvních stran atd. Nicméně oproti tomu dodává, že častá prohlášení týkající se nárůstu korupce jsou nepodložená. **Lubomír Kopeček** správně konstatuje, že rostoucí index vnímání korupce neříká a ani nemůže vypovídat cokoli o reálné míře korupce, jelikož do vnímání korupce vstupuje celá řada nejrůznějších faktorů. Zároveň autor ovšem dodává, že podle různých průzkumů měla reálně korupce ve sledovaném období poklesnout (s. 290), což je tvrzení jednoznačně nepodložené a problematické zejména z toho důvodu, že možnost kvantifikace reálné míry korupce je čirou utopií.

Recenzovanou knihu je třeba hodnotit spíše pozitivně. Text je čtivý, detailní a komplexní a nehledě na popisný až popularizační charakter publikace (možná právě díky němu a díky ke čtenáři vstřícnému přístupu) si kniha určitě nalezne vděčné čtenáře nejen z řad odborníků a studentů politologie a dalších sociálních věd, ale i členů veřejnosti, kteří se zajímají o toto mimořádně důležité období českého polistopadového vývoje.

Literatura:

KOPEČEK, L. 2010. *Éra nevinnosti. Česká politika 1989–1997*. Brno: Barrister & Principal, 2010. 380 s. ISBN 978-80-87029-98-5.

KOPEČEK, L. 2013. Opoziční smlouvy „za kopečky“ II.: Byl pakt ČSSD a ODS z let 1998–2002 demokratickou deviací? *Central European Political Studies Review*, 2013, roč. 15, č. 4. ISSN 1212-7817 s. 284–299.

TABERY, E. 2008. *Vládeme, nerušíť: opoziční smlouva a její dědictví*. Praha: Respekt Publishing, 2008. 300 s. ISBN 978-80-903766-3-2.